

що вже сьогодні є майже на всіх мовах! Таке пр. видання — з культурного боку просто необхідне і лекує — фільософічних класиків по українськи! Скільки століть прийдеться нам чекати на той шаслиний момент, коли у нас з'явиться природно відповідне число потребуючих видання фільософічних класиків читачів? Чи задля того маємо стільки століть творити виліт серед сім'ї європейської культури? Чи може відважимося сказати наперекір усім культурним надбанням і їхнім усім надбанням, що нам вистарчають вже їхні надбання?

Е. Яворівський.

До політичного вбивства у Львові.

Ботвін грав у голодоморі сталіном. — Доразовий суд. — Хто такий Ботвін. — Гроші в Ваншау. — Похорон Цехновського.

В зв'язку з безперервним переслідуванням і протяганням слідства на поліції, убивши Цехновського Нафталя Ботвін загрозив голодомором страйком. Він твердить далі, що виникну цього доконив без ніяких спільників і з власного почину, та що не належав до ніякої організації. Всеж, місцеві польські газети — які зрештою подають дуже скупі звістки з огляду на цензуру — зазначають, що стверджено належність Ботвіна до тої самої терористичної організації, до якої належать три азовці у Варшаві підчас вуличної стрілянини комуністів і до якої були до належить Паньчичини, Філик і Харків. Два львівські поліцейські агенти зазначають, що це був іменно Ботвін, котрий підчас останньої робітничої демонстрації в Ринку підбурював товпу проти поліції, та обкидував цю останню куснями вугілля, добутого в проїзжаючому возі.

Справа поставлення Ботвіна перед доразовий суд вже вирішена. Обвинувачуватиме його прокуратор Сивуляк, проводитиме трибуналові — радник Маліцький. Доразовий суд відбудеться у понеділок 3. серпня ц. р. Можливо, що на той день буде перервана розправа проти Коригабера і тов., а можливо теж, що йтимуть одночасно обі розправи: у великій і малій салі кримінального суду при вул. Баторого.

Хто такий Ботвін — на це відповісти важко, не можучи погодити

одразу маленького худощавого незречого чоловічка, що своїх 20 літ прожив у сепаратистській жидівській гетто як скромний і незаметний робітник, з ролю терориста, який в білий день в центрі міста стріляє провокатора. І віддале потім револьвер поліції з окликом: «не жалію свого ячінку!» — Нафталя Ботвін, спершу терорист, потім вишколений шевський челядник, весь свій білий заробіток віддавав родині, котра так само, як його хлібодавець, ніколи не мала — у відношенні до нього причини до жодної ані підбуріння. Щойно в останнім році мати вбила, Кранця Ботвін, звернула увагу, що її син вертає пізно додому з якоюсь скарбиною схильованим і знервованим. На два дні перед убивством донесли матері, що Нафталя Б. не являється до праці. В неділю прийшов він додому поміж 1—2 год. вночі, а запитаний, де був, сказав, що з товаришами в Брюховичах. У відвіток вийшов з дому о 9 год. зранку, — а в 2-й попол. застрілений Цехновського.

Варшавський «Курер Пор.» повідомляє, що в день вбивства Цехновського на ім'я Ботвіна надійшли у Варшаві грошові перекази на значні суми. Поліція конфіскувала їх і переказала судовим властям.

Нинішні газети подають заперечення мабуть офіційного походження, бушм то Цехновського хоронитимуть на державний кошт. Всеж, держава покрене частину похоронних витратів, маючи на увазі, що Цехновський загинув за услуги, які віддав державній поліції, і то в часі, коли прибув до Львова для виконання функцій свідка в справі, зв'язаній з його попередньою діяльністю поліційного агента.

Чи справді ненарушені постанови статуту Наукового Товариства ім. Шевченка?

Завданням короткої замітки «Нарушення статуту „Н. Т-ва Шка“ (в ч. 167 „Діла“) було, висказати річезво і предметно на основі постанов статуту „Н. Т-ва Шка“ порушення його ухвалою фільосекції і Виділу про іменування митрополита Шептицького дійсним членом цієї секції. Ясна, виразна і недвозначна постановка § 10 статуту, та, що дійсних членів іменує кожда поодинокі секція за

самостійні наукові праці, а переловом за визначну участь у виданнях Т-ва, не може бути ніяким способом віднесена до митрополита, котрий ніяких самостійних наукових праць досі не видав і ніякої участі у виданнях Н. Т-ва Шка не мав. Отже ухвала фільосекції і Виділу Н. Т. Шка мимо своєї одностайності рішучо суперечить постанові § 10 статуту і неперечним фактом є виразне його порушення, бо нема критерії до іменування дійсним членом.»

Всі мотиви наведені Головою «Н. Т-ва Шка» д-ром Студинським у «визначенні» (котре справи не рясніє, лише її накручує), помішеним в ч. 168 „Діла“, (як „учений знавець української культури, історії церкви та основник Н. Музея“: гадка Ягіча про еп. Шпротмера — треба додати, що він був у основним огорб. Академії, — збірка актів з ватикан. бібліотеки, культурний робітник) можуть відноситися лише до постанов § 14-го статуту, до іменування почесним членом, як це зазначено в замітці в 167 ч. „Діла“. І автор цієї замітки як дійсний член фільосекції вважав своїм обов'язком на це звертати бачність секції, а особливо виділу, котрий повинен стояти на сторожі точного виконання постанов статуту, а не підставити ясним і виразним його постановам того, що в них не міститься. Але Голова Т-ва, хоч зробив реверанс в сторону д-ра М. Рудницького, не дав „визначення“ становища Н. Т-ва ім. Шка щодо згаданого у фільосекції його „останньої митрополічної цензурної енцикліки“, а так само забув дати „визначення“, чи навіть постанову § 14-го щодо іменування почесним членом можна би погодити з обов'язком Наукового Товариства ім. Шка, стояти на сторожі в обороні свободи науки обмеженої згаданим цензурним законом.

Зовсім не з „браку відваги“ вні підписав автор коротенької замітки свого імені, бо мав усе і має відвагу всякі свої ширші дописи, статті й розвідки підписувати власним

*) Дивним дивом секція нагадала собі це іменування щойно тепер, хоч Н. Музей давно вже існує і що іменування в 30-ліття Товариства ріжних дійсних членів довершено в 1923 р.

іменем (не придумуючи загадочних псевдонімів) і постійно за своїм переконанням. Редакція „Діла“ зазначила вгорі, хто її автором і це для відносин його з Н. Т-вом Шка, для Голови вистарчає, тим більше, що він міг заспокоїти свою цікавість скорше, ніж замітка була напечатана. Чому не міг автор записки яко дійсний член боронити свого становища на засіданні секції, про це може дізнатися п. Голова з обіжника запрошуючого на засідання.

Кожний безсторонній признає, прочитавши спокійно й уважно цю замітку, що це не „полеміка“, а предметова оцінка ухвал секції й виділу Н. Т. Шка і тому я вважаю зайвим „заводити полеміку“ з п. Головою з приводу докору про „особисті анімої“, котрі нібито „взяли верх у дійсного члена понад добром Товариства“, для котрого основи і розв'язку автор записки зробив стільки добра як може небагато інших членів *) і тому навпаки „з прикритістю ствердити зневоленість“, що „особисті анімої“ проводу в Та-і особлять йому неможливим являтися на засіданнях і брати участь у нарадах і роботі. П. Голова повинен мати на тямі: „Medice, cura te ipsum“.

Олександр Баранський, дійсний член Н. Т-ва ім. Шевченка.

*) Не одне добре придбав давніше тим, котрому підставиться „особисті анімої“, запропашено за пізніших проводів.

По широкому світі.

В Англії ситуація вуглевого страйку незмінна. Нема покищо надії найти порозуміння між вуглекодами і урядом.

Соціалістичний міжнародний комітет, складаний з представників франц., еспанських та англійських соціалістів, ради в Парижі в справі припинення мароканської війни. Рішили звернутися до Абд-аль-Кріма, щоб дав ясну відповідь щодо умови миру.

Степан Радіч увійде мабуть до югославянського парламенту на місце посла Трукара, який хоче зректися мандату, а потім мав би ввійти до уряду.

У Женеві зібралась рада міжнародного Інституту Інтелектуальної праці, утвореного французьким урядом, а переданого під опіку Ліги Націй. Головою обраний Француз проф. Люшез.

Д. АНТОНОВИЧ.

3)

Дмитро Бортнянський.

(1751—1825.)

(Проводе на концерт в Празі в столітті роковини його смерті.)

Італійський вплив. — Петербурська музична атмосфера. — Роль Бортнянського. — Недосліджена творчість. (Докінчення.)

Діло в тім, що Італійська школа в музиці другої половини XVIII. віку панувала загальною. Італійський напрям є характерним для музик всіх тогочасних європейських народів. Цю течію спокійно переживала і українська музика. На Україні теж тоді платили данину моді на італійську музику і італійські композитори були в музичних осередках України знамі і люблені. В цьому розумінні перші враження діяв і Бортнянський, спочатку мабуть у глухівській школі, потім у придворній, по суті українській же капелі в Петербурзі, цей його напрям зміцнився ймовірно наука у Галуупі, в тому ж напрямі він остаточно формував свою артистичну індивідуальність, мабуть у Київській Академії і наостані останнє завершення цьому дав підчас трохрічного перебування в Італії. Якби в домі, і в Україні, Бортнянський не мав певного нахилу до італійського напрямку, то мав

чи три роки в Італії могли би переробити його — вже більш менш викінченого майстра. Очевидно, все його виховання і з дитинства засвоєні симпатії потягали до італійського напрямку. Але що цей напрям на Україні був звичайним духом часу, так би мовити законним періодом у розвитку музичної культури на Україні, то тут він не гнітив української стихії. На Україні музична культура стояла на висоті європейського рівня і, жнвучи спільним з Європою мистецьким життям, приймала всі церковні мистецькі напрямки, перетворюючи їх згідно до власних традицій і власного смаку. Тому на Україні знали і любили італійських композиторів, наслідували їх, але не переробляли на Україну і не кидали для них свого власного. Тому і в праці українських композиторів другої половини XVIII. віку і початку XIX. крізь італійський вплив, особливе крізь італійську техніку композиції чути українську стихію. Це є характерним і для Бортнянського.

Навпаки в Московщині музична культура стояла дуже далеко від європейської і коли російські царі рубали вікно до Європи, то мусили ще робити енергійно, часто зисоками фізичного насильства і не рідко перегинаючи палицю через край. Особливо це виявилось у XVIII віці в царині музики.

Власне одхід від старих церков-

них налівів у Московщині почався ще в XVII столітті. В ту дббу, коли переводили церковну реформу, що викликала „роскол“, коли не раніше, разом з ученими реформаторами, з України позичили і Київський церковний розпів. Цей розпів у Московщині поступово зложився в цілу, так звану „польську школу“, основоположником якої у Москві вважають Киянина Миколу Ділецького, автора теорії музики, що носила наголовок „Музикія“. Ця теорія розвивалася на Московщині як поступова музична школа, але розвивалася повільно. Колиж у XVIII. віці прийшла черга на італійський вплив, то тут зразу почалося з крайностей. До Петербургу спроваджували італійських маестро, які зовсім не рахувалися з характером православної церковної служби, прийшли з готовими рецептами ораторій, до яких почали підганяти тексти слов'янського богослуження. Коли це не удавалось, то вводили до служби і тексти нові. Тоді саме розвилася мода в літературі і на „концерти“, які саме обертали в італійські ораторії, але і цього було мало. Цариня Катерина II, скаржилася, наприклад, незадоволення з виконання ораторії Сарті: „жаль, що в церкві петь нельзя по причині інструментів“, а Феодану Прокоповичу, правда вороги, вкладали в уста такі слова: „що надобно-де везде по церкві

бити музикам ради упражнення церковного“. Яке було захоплення італійськими концертами, свідчить наприклад Булгаков — російський посол у Царгороді, в листі до сина: „Славне пєчє Казакова, пєют в церкві Дмитрія Солунського в Москві. Сєзд такой бивает, что весь Тверской бульвар заставлен каритами. Недавно модельщиком до такого дошли безстыдства, что в церкві кричали „Фора“. Цеб-то плєскали і жалали повторення. Цариня Катерина сиділа вимагала в церкві оперної музики, а ієрархії, члєни синоду, примушувала бєвати присутними на оперних вєставах і одного разу з задоволенням ствердила, що „сє. Синод билі на вєчерашнем предствєлєніі і ані хєхєталі до сєюзє вместе с нами“. Як звучали ті італійські ораторії і оперні мелодії в церквах, можна найкраще судити по творах талановитого заступника Галуупі в Петербурзі, композитора Джузеппе Сарті, який в своїх ораторіях на тексти „Тебе Бєга хєлим“, „Слєва в вєшнєх Бєгу“ і „Господи вєзєзєх“ вєводє крім хорє дєзєни, барабєни, гармєтє, вєстрєлі і нарєштє „фєйєрвєрк“, а захоплєні вірні свєдчили, що: „иногда і нїгдє не билє подобноє єтому случєє вєсхєлєть твєрєє нєба і зємлі стєль громєгласно, сє такім трїумфєм і вєлічєлєнієм“. І от вє тєку музичнєу атмєсфєрє панє у Петербурзі Бортнянський.

